

УДК 347.7

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-12-40-45

Поляруш Світлана Іванівна

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри права та правоохоронної діяльності

Центральноукраїнського державного педагогічного

університету імені Володимира Винниченка

e-mail: sv_polyarush@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-1157-3248>

РАЦІОНАЛІЗАТОРСЬКА ПРОПОЗИЦІЯ: ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ І ЗАХИСТУ

Метою даної наукової статті є обґрунтування необхідності створення нового закону сфери інтелектуальної власності, який би охороняв і захищав права раціоналізаторів і правонаступників творця раціоналізаторської пропозиції. Відмічено, що останнім часом частина науковців недооцінює значення обраного нами для вивчення об'єкта інтелектуальної власності. Наголошено, що варто вивчати досвід правового врегулювання впровадження інновацій у виробництво економічно розвинених країн, зокрема, Німеччини. Підкреслено, що у період післявоєнної відбудови України і створення інноваційної економіки, стимулювання розвитку раціоналізаторства є дієвим важелем вказаного вище процесу. На основі аналізу чинних правових актів та наукових доробків сучасних науковців, була здійснена спроба з'ясування основних недоліків сучасної нормативної бази та визначення шляхів їх подолання. Зазначено, що у майбутньому законі необхідно звернути особливу увагу на понятійний апарат, умови охороноздатності раціоналізаторської пропозиції, особисті немайнові права раціоналізатора, його майнові права та майнові права правонаступників. Оскільки раціоналізатор є, як правило, працівником, запропоновано продумати надання йому більших переваг у трудовому законодавстві, порівняно із діючими нормами. Наголошено, що необхідно створити умови для реалізації можливості зареєструвати трансформовану раціоналізаторську пропозицію у корисну модель або винахід. Необхідно також стимулювати роботодавців до швидкого впровадження вказаного об'єкта інтелектуальної власності у виробництво. Тому, у майбутньому законі повинні бути закладені механізми такого стимулювання. У нормах щодо захисту прав суб'єктів раціоналізаторської пропозиції слушно буде вказати основні правопорушення та передбачити відповідальність за удаване співавторство.

Ключові слова: раціоналізаторська пропозиція, модернізація економіки, промислова власність, законодавство з інтелектуальної власності, закон про захист прав на раціоналізаторську пропозицію.

Polyarush S. INNOVATIVE PROPOSAL: PROBLEMS OF PROTECTION AND PROTECTION

The purpose of this scientific article is to justify the need to create a new law of intellectual property, which would protect and defend the rights of the rationalizers and successors of the creator of the rationalization proposal. It has been noted that lately, some scientists have underestimated the importance of our chosen to study the intellectual property object. It is emphasized that it is worth studying the experience of legal regulation of innovation in the production of economically developed countries, in particular, Germany. It is emphasized that during the post-war reconstruction of Ukraine and the creation of an innovative economy, stimulating the development of rationalization is an effective lever of the above process. On the basis of the analysis of the current legal acts and scientific achievements of modern scientists, an attempt was made to find out the main shortcomings of the modern regulatory framework and the determination of ways of overcoming them. It is noted that in the future law it is necessary to pay special attention to the conceptual apparatus, the conditions of protection of the rationalization proposal, the personal non-property rights of the rationalizer, his property rights and defence rights of the successors. Since the rationalizer is usually an employee, it is suggested to think about providing him with greater preferences in labor law compared to current standards. It is emphasized that it is necessary to create the conditions for realization of the ability to register a transformed rationalization proposal into a utility model or invention. It is also necessary to stimulate employers to quickly introduce the specified intellectual property object into production. Therefore, in the future, the law must be laid by mechanisms of such incentives. In the rules for the protection of the rights of the subjects of the rationalization proposal, it will be right to specify the main offenses and to provide responsibility for seeming co-authorship.

Key words: rationalization proposal, economy modernization, industrial property, intellectual property legislation, law on protection of rights to a rationalization proposal.

Постановка проблеми. У відомого французького письменника і льотчика Антуана де Сент-Екзюпері є малесенький твір, написаний ним у складний момент його життя, під назвою „Молитва”. Автор, звертаючись до Бога, просить: „Господи, я прошу не про чудеса і не про міражі, а про силу кожного дня. Навчи мене мистецтву маленьких кроків”. Маленькі кроки – це можливість реалізувати у майбутньому великі плани, досягнути поставленої мети.

Саме таким маленьким кроком до великих цілей стає для майбутнього винахідника, майбутнього головного інженера великого підприємства, раціоналізаторська пропозиція.

Вивчення історії питання В. Іващенко, дало можливість досліднику стверджувати, що протягом 1959-1973 рр. державним органам „вдалося створити ефективну систему правового регулювання сфери винахідництва, позитивними наслідками якого були ... наявність реальних механізмів реалізації винаходів та впровадження технологій”. Значна увага приділялася раціоналізаторській діяльності, що приносила

відчутний економічний ефект. У 1960 р. у країні налічувалося 1 млн. винахідників і раціоналізаторів, у 1970 р. їх вже нараховувалося 3,5 млн, а у 1972 р. – 3, 8 млн. осіб. Впровадження винаходів і раціоналізаторських пропозицій у виробництво принесло у 1960 р. економічний ефект у 45 млн. крб., а у 1970 р. – 261,8 млн. крб., відповідно у 1978 р. – 385 млн. крб. [1] Це був період своєрідного підйому руху винахідництва і раціоналізаторства, який характеризувався масовістю.

У незалежній же Україні вчені спостерігають різкий спад вказаного вище явища. Так, Г. Цифра та Д. Жуков зазначають, що порівняно з 1991 р., станом на 2007 р. кількість винахідників і раціоналізаторів скоротилась більше ніж у 20 разів, а промислові підприємства використовують майже у вісім разів менше винаходів [2]. А у дослідженні С. Грицуленко вказано, що результати моніторингу раціоналізаторства на підприємствах на офіційному веб-сайті Державної служби статистики України з 2015 р. не поновлюються. За доступними даними, автор робить висновок, що питома вага підприємств, що заохочували комерціалізацію технічних рішень завдяки системі раціоналізації протягом 2008-2018 рр, впала на 51%. Аналогічна динаміка (–49 %) з числом підприємств, де використовували раціоналізаторські пропозиції. Кількість використання останніх та їх авторів за період аналізу зменшилась на 5 % і 8 % відповідно [3, с. 88]. Науковець підкреслює думку про необхідність відродженні інституту раціоналізаторства і винахідництва як ключового інструменту подолання накопиченої технологічної відсталості підприємств.

Пошук шляхів удосконалення національного законодавства для стимулювання застосування технічних новацій на виробництві є важливим завданням науковців і практиків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З початку 2000-х рр. ціла низка вчених і практиків звертають увагу на правовий статус інституту „раціоналізаторської пропозиції”, а саме: А. Аксютіна, Г. Андрощук, М. Бельдій, М. Белановська, Т. Бичок, Є. Булат, О. Бутнік-Сіверський, С. Васильєв, С. Грицуленко, Д. Жуков, Г. Закорецька, В. Іващенко, Р. Карпенко, Н. Лук’янчук, Н. Мова, Н. Новицька, О. Поладько, О. Рашкова, О. Романюк, А. Ромашко, В. Хаустов, Г. Цифра, В. Шевченко та інші.

Побіжно торкаються вказаної проблеми Л. Амелічева, Г. Бойко, І. Кириченко, І. Коросташова, М. Мелешко, Є. Недогібенко, Ю. Паніна, А. Тарара, І. Якубівський, Т. Ярошевська, В. Ярошук та інші.

Метою статті є з’ясування лаку в українському законодавстві щодо правового статусу раціоналізаторської пропозиції як об’єкта інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тривалий час в Україні іде своєрідна дискусія щодо проблеми правового регулювання такого нетрадиційного об’єкта інтелектуальної власності, як раціоналізаторська пропозиція. Так, І. Якубівський аргументовано пропонує раціоналізаторську пропозицію вилучити з переліку об’єктів права інтелектуальної власності і здійснювати її охорону аналогічно до об’єкта ноу-хау [4, с. 166]. Однак, на питання: „Чи потрібний специфічний об’єкт інтелектуальної власності, раціоналізаторська пропозиція?”, більшість дослідників відповідають ствердно.

Безперечним є той факт, що у міжнародних договорах вказаний вище об’єкт відсутній у переліку об’єктів інтелектуальної власності, тобто і у Паризькій конвенції про охорону промислової власності, і в Угоді про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (РСТ), і в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Однак, вказаний момент не виключає можливості врегулювання статусу оригінальних об’єктів інтелектуальної власності, притаманних конкретній країні. Адже творцями норм права є не тільки спеціально створені структури міжнародних організацій, а і народи, а в їх особі, і держави світу.

Внутрішнє законодавство України щодо регулювання статусу раціоналізаторської пропозиції поки що викликає низку питань. Безпосередньо вказаного об’єкта інтелектуальної власності стосуються глава 41 Цивільного кодексу України; пункти 54, 59-62, 68, 70 Указу Президента України „Про Тимчасове положення про правову охорону об’єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні” (1992 р.); Постанова Державного комітету у справах винаходів і відкриттів Ради Міністрів СРСР „Інструкція про порядок виплати винагороди за винахід і раціоналізаторську пропозицію” (1974 р.); Наказ Державного патентного відомства України „Методичні рекомендації про порядок складання, подачі і розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію” (1995 р.); Наказ Державного комітету статистики України „Про затвердження форм первинної облікової документації з обліку об’єктів права інтелектуальної власності (винаходів, корисних моделей, промислових зразків, компонувань (топографій) інтегральних мікросхем і раціоналізаторських пропозицій) та Інструкції щодо їх заповнення” (2004 р.); Наказ Міністра Оборони України „Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України” (2001 р., в редакції 2010 р.); наказ Адміністрації державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України „Про затвердження Інструкції про організацію раціоналізаторської роботи в Державній службі спеціального зв’язку та захисту інформації України” (2013 р.). Як бачимо із наведеного переліку, більшість нормативних актів мають статус підзаконних актів, окремі з них локального і рекомендаційного характеру, а один навіть тимчасового характеру і значна частина його пунктів втратила чинність. Та і укладалися вони досить давно.

Крім того, переважна більшість науковців стверджує, що усі ці нормативні акти дотично торкаються сфери законодавства з інтелектуальної власності. І не погодитися з таким твердженням дуже важко.

Порівняльний аналіз основних положень вказаних нормативних актів, проведений дослідниками

А. Ромашко та О. Поладько, дозволив зробити їм висновок про неузгодженість розглянутих документів між собою [5, с.100]. Означена неузгодженість може породжувати ризики для юридичних осіб, що беруть на себе обов'язок реєструвати раціоналізаторські пропозиції.

У 2013 р. був розроблений законопроект „Про раціоналізаторську діяльність в Україні”, який міг би збагатити законодавство про охорону інтелектуальної власності, однак, він, на жаль, так і не дочекався свого прийняття Верховною Радою України [6].

У зв'язку з необхідністю відбудови народного господарства у післявоєнний час і створення високотехнологічної вітчизняної економіки, зростатиме інноваційна активність українських підприємств, які будуть потребувати швидкого впровадження у виробництво останніх досягнень науки і техніки. А для цього потрібна законодавча база із закладеним в ній механізмом стимулювання створення і швидкого впровадження у виробництво як винаходів і корисних моделей, так і раціоналізаторських пропозицій. Тож прийняття закону про створення, використання, охорону і захист останніх є нагальною потребою сьогодення.

Доцільним буде відкоригувати визначення поняття „раціоналізаторська пропозиція”, що представлено у ст. 481 Цивільного кодексу України (ЦК України) [7]. Думається, що його необхідно викласти в такій редакції: „Раціоналізаторською пропозицією є визнана господарюючим суб'єктом запропонована ідея, зафіксована на матеріальному носії, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері діяльності вказаного суб'єкта. Об'єктом раціоналізаторської пропозиції може бути матеріальний об'єкт або процес”.

На думку Г. Цифри та Д. Жукова? технічне або організаційне рішення є родовою ознакою раціоналізаторської пропозиції і має комплексний характер, включаючи такі елементи, як вирішення конкретного завдання і практичне (прикладне) спрямування вказаного завдання [8].

Не зайвим буде чітко виписати у майбутньому Законі „Про охорону прав на раціоналізаторські пропозиції” умови охороноздатності даного об'єкта інтелектуальної власності. До таких умов необхідно віднести:

- відповідність пропозиції профілю підприємства, де вона подана;
- локальна (місцева або відносна) новизна, тобто рівень новизни не є світовим, а обмежується даним підприємством. У „Інструкції про організацію раціоналізаторської роботи в Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України” (Інструкція) пропонується поняття новизни тлумачити наступним чином: „Пропозиція вважається новою, якщо згідно з наявними джерелами інформації ця або тотожна поданій пропозиція не була відома в мірі, достатній для її практичного використання” [9];
- корисна підприємству, яке отримало інформацію про неї. У тій же Інструкції корисність розуміється як можливість одержання позитивного ефекту. Бажано б було розшифрувати поняття „позитивного ефекту”. Воно може включати, економічний, технічний та інші кількісні і якісні результати, зокрема, підвищення продуктивності праці працівників та покращення якості продукції, що випускається.

До позитивних моментів діючої нормативної бази можна віднести вказівку на те, що не визнається раціоналізаторською пропозиція, яка знижує надійність та інші показники якості продукції, об'єкта вдосконалення, конструкції, матеріалу, виробу, технологічного процесу. Ймовірно, перелік необхідно збільшити і зробити його конкретнішим.

Оформлення прав на раціоналізаторську пропозицію детально описано у „Інструкції про організацію раціоналізаторської роботи в Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України” та у „Положенні про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України”. Для цього на підприємствах повинні функціонувати структурні підрозділи з питань раціоналізаторських пропозицій, завданнями яких є розгляд заяв про раціоналізаторські пропозиції, реєстрація чи відхилення останніх і видача свідоцтв раціоналізаторам.

У контексті сказаного вище, цікавими є зауваження, зроблені дослідницею Т. Ярошевською після вивчення патентного законодавства Німеччини. На сьогодні можна виділити низку провідних сучасних тенденцій розвитку нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності у ФРН. Зокрема, звернуто увагу на децентралізацію ліцензійної діяльності, розширення прав федеральних лабораторій на об'єкти права промислової власності, отримані за кошти федерального бюджету. Крім того, вона вказала на регулювання умов комерціалізації та передачі технологій з військового сектору економіки в цивільний сектор, із державного сектора в приватний [10, с. 188]. Вказані вище тенденції будуть поширюватися у більшості країн світу. І Україна тут не виняток. У перспективі необхідно буде створювати регіональні центри по роботі із винахідниками і раціоналізаторами, господарюючими суб'єктами і державою щодо оформлення особистих немайнових та майнових прав на окремі об'єкти промислової власності.

Для раціоналізаторської пропозиції застосовується поняття першості, а не пріоритету. Дата надходження пропозиції до структурного підрозділу з питань раціоналізаторських пропозицій і буде датою першості [11, с. 48].

У ст. 483 ЦК України відмічено, що суб'єктами права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію є її автор та юридична особа, якій ця пропозиція подана.

Особисті немайнові права та майнові права раціоналізатора та господарюючого суб'єкта слабо прописані у існуючих правових актах. Зокрема, у ст. 429 та 484 ЦК України нічого не сказано про немайнові

права автора-раціоналізатора. Такими правами є право на визнання особи раціоналізатором, право на авторське ім'я, право на отримання свідоцтва про авторство на раціоналізаторську пропозицію, право брати участь в практичному впровадженні раціоналізаторської пропозиції у виробництво підприємства, право на перекваліфікацію раціоналізаторської пропозиції на винахід чи корисну модель, право перешкоджати будь-якому посягання на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності.

Щодо майнових прав творця, то ст. 484 ЦК України обмежилася лише одним реченням: „Автор раціоналізаторської пропозиції має право на добросовісне заохочення від юридичної особи, якій ця пропозиція подана”. Думається, що у майбутньому законі варто прописати мінімальний розмір грошової винагороди, яку може отримати раціоналізатор за використання його пропозиції на підприємстві чи в організації протягом усього часу її впровадження. А конкретна сума винагороди має бути встановлена у спеціальному договорі між раціоналізатором і юридичною особою.

Окрім того, необхідно подумати про можливе розширення трудових пільг для раціоналізаторів як працівників. Так, у Кодексі законів про працю України (КЗпП України) є декілька статей, що торкаються даного питання. Це п.6 ст.42 про переважне право на залишення на роботі при звільненні працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці; ст. 126 про те, що за працівниками - авторами винаходів, корисних моделей, промислових зразків і раціоналізаторських пропозицій зберігається середній заробіток при звільненні від основної роботи для участі у впровадженні винаходу, корисної моделі, промислового зразка чи раціоналізаторської пропозиції на тому ж підприємстві, в установі, організації, якщо ж це відбувається на іншому підприємстві, в установі, організації за працівниками зберігається посада за місцем постійної роботи, а робота по впровадженню винаходу, корисної моделі, промислового зразка чи раціоналізаторської пропозиції оплачується за погодженням сторін у розмірі не нижче середнього заробітку за місцем постійної роботи. Можливо, доцільно було б подумати про запровадження для раціоналізаторів можливості працювати за гнучким графіком або дистанційно (ст. 60, 60-2). Слушним буде внести раціоналізаторів до переліку працівників з ненормованим робочим днем і згідно зі ст. 8 Закону України „Про відпустки” надавати їм додаткову оплачувану відпустку тривалістю до семи календарних днів щороку.

Дослідник С.Васильєв зауважує, що буде також доречним матеріальне стимулювання учасників конкурсів на кращу раціоналізаторську пропозицію в межах одного господарюючого суб'єкта [12, с. 167].

Майнові права іншої сторони відносин з приводу раціоналізаторської пропозиції, тобто, юридичної особи, виписані у ст. 484 ЦК України досить лаконічно: „Юридична особа, яка визнала пропозицію раціоналізаторською, має право на використання цієї пропозиції у будь-якому обсязі”. Буде корисним розписати окремі способи використання, адже вони передбачають не тільки швидке впровадження вказаного об'єкта інтелектуальної власності у виробництво, а і можливість переведення раціоналізаторської пропозиції у комерційну таємницю, перетворення її у винахід або корисну модель із подальшим отриманням патенту і видачею ліцензії на їх використання.

Оскільки траєкторія руху раціоналізаторської пропозиції, як правило, проходить через корисну модель до винаходу, то, як уже неодноразово наголошувалося науковцями і практиками, варто суттєво знизити розміри зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності [13]. Особливо це зауваження є злободенним для корисної моделі. Тут важливо, щоб тактичні цілі держави, зокрема, наповнюваність бюджету, не гальмували стратегічні завдання суспільства (стимулювання інноваційного розвитку економіки).

Стосовно стимулювання юридичних осіб до впровадження раціоналізаторських пропозицій, то зрозуміло, що вони самі зацікавлені у цьому, якщо очевидним є швидкий економічний ефект. Держава ж могла б заохочувати господарюючих суб'єктів, суттєво зменшуючи податковий тиск на них, популяризуючи впровадження раціоналізаторських новацій через щорічні конкурси кращих підприємців у регіонах.

Держава дещо робить для популяризації раціоналізаторства і винахідництва. Так, в Україні з 1992 р. функціонує громадська організація „Товариство винахідників і раціоналізаторів України”. Окрім того, щорічно у третю суботу вересня відзначається День винахідника і раціоналізатора, який був заснований в 1994 р. Однак, діяльність раціоналізаторів і винахідників у сфері модернізації економіки країни мало відома широкому загалу суспільства в Україні.

Говорячи про правопорушення, пов'язані з раціоналізаторськими пропозиціями, підкреслимо, що вони можуть стосуватися особистих немайнових і майнових прав раціоналізатора, майнових прав юридичної особи, яка використовує даний об'єкт інтелектуальної власності та сторін ліцензійного договору. І у майбутньому законі не зайвим буде перерахувати основні види правопорушень, як це зроблено у Законі України „Про авторське право і суміжні права”. Серед способів захисту прав на раціоналізаторські пропозиції для працівників-раціоналізаторів державних підприємств, установ і організацій буде слушним використання як адміністративного способу захисту, так і судового, а для працівників-раціоналізаторів приватних підприємств – лише судовий.

В українському законодавстві передбачений цивільно-правовий захист порушених прав, пов'язаних з раціоналізаторською пропозицією (ст. 16; 431-432 ЦК України), адміністративно-правовий захист (ст. 51-2; 91-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення - КУпАП) та кримінально-правовий захист (ст.177 Кримінального кодексу України – КК України). Не зайвим було б КУпАП доповнити статтею про

адміністративну відповідальність за примушування до запису у заявці про реєстрацію прав автора раціоналізаторської пропозиції удаваних співавторів без достатніх на те підстав та ще й з високими штрафними санкціями.

Висновки. Раціоналізаторська пропозиція, поряд з іншими об'єктами промислової власності, є важливим засобом модернізації економіки України. Однак, вона незаслужено недооцінюється нашими законотворцями, які пропонують прирівняти її до ноу-хау або комерційної таємниці. Даний об'єкт інтелектуальної власності потребує спеціального закону та комплексних змін в законодавстві для перетворення раціоналізаторства у масове явище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Івашенко В.А. Законодавче забезпечення охорони наукових відкриттів, винаходів, раціоналізаторських пропозицій у СРСР та УРСР у 1950-1973 рр. *Право і суспільство*. 2017. № 2. Ч. 2. С. 39-43. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2017/2_2017/part_2/11.pdf
2. Цифра Г.О., Жуков Д. Права на раціоналізаторські пропозиції та їх захист. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/5912/1/10%20-%202%286%29%20-%2029.pdf>
3. Грицуленко С.І. Аналіз динаміки розвитку раціоналізаторства і винахідництва в Україні. *Проблеми економіки*. 2020. № 2 (44). С. 82-90. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-2_0-pages-82_90.pdf
4. Якубівський І. Об'єкти права інтелектуальної власності з позиції рекодифікації цивільного законодавства України. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. № 2 (26). С. 162-170.
5. Ромашко А.С., Поладько О.М. Ризики раціоналізаторської пропозиції в правовому полі України. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27494/1/P.100-101.pdf>
6. Про раціоналізаторську діяльність в Україні: Проект Закону України від 05.02.2013 р. № 2193. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/jg1ox00a?an=3>
7. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-ІУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
8. Цифра Г.О., Жуков Д. Права на раціоналізаторські пропозиції та їх захист. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/5912/1/10%20-%202%286%29%20-%2029.pdf>
9. Інструкція про організацію раціоналізаторської роботи в Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України: Наказ Адміністрації державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 02.09.2013 р. № 495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1621-13#Text>
10. Ярошевська Т.В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні: монографія. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2020. 372 с.
11. Булат Є.А. Деякі аспекти правової охорони раціоналізаторської пропозиції в умовах розвитку інноваційних відносин. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/6_2_2015/part_3/11.pdf
12. Васильєв С.В. Правовий захист комерційної таємниці та раціоналізаторських пропозицій на фармацевтичному підприємстві. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2021. № 4 (96). С. 162-172. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1441/1314>
13. Про затвердження Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.12.2004 р. № 1716. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1716%2D2004%2D%Ef&p=1104834154869809#Text>

REFERENCES:

1. Ivashchenko, V.A. (2017). Zakonodavche zabezpechennia okhorony naukovykh vidkryttiv, vynakhodiv, ratsionalizatorskykh propozyttsii u SRSR ta URSR u 1950-1973 rr. [Legislative protection of scientific discoveries, inventions, innovation proposals in the USSR and the USSR in 1950-1973]. *Pravo i suspilstvo*. № 2. Ch. 2. 39-43. Retrieved from: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2017/2_2017/part_2/11.pdf [in Ukrainian].
2. Tsyfra, H.O., Zhukov, D. (2010). Prava na ratsionalizatorski propozyttsii ta yikh zakhyst. [Rights to innovation proposals and their protection]. *Visnyk NTUU "KPI". Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo*. № 2 (6). 177-181. Retrieved from: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/5912/1/10%20-%202%286%29%20-%2029.pdf> [in Ukrainian].
3. Hrytsulenko, S.I. (2020). Analiz dynamiky rozvytku ratsionalizatorstva i vynakhidnytstva v Ukraini. [Analysis of the dynamics of the development of innovation and invention in Ukraine]. *Problemy ekonomiky*. № 2 (44). 82-90. Retrieved from: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-2_0-pages-82_90.pdf [in Ukrainian].
4. Yakubivskiy, I. (2021). Ob'iekty prava intelektualnoi vlasnosti z pozytsii rekodyfikatsii tsyvilnoho zakonodavstva Ukrainy. [Objects of intellectual property rights from the standpoint of recoding the civil legislation of Ukraine]. *Aktualni problemy pravoznavstva*. № 2 (26). 162-170. [in Ukrainian].
5. Romashko A.S., & Poladko O.M. (2019) Ryzky ratsionalizatorskoi propozyttsii v pravovomu poli Ukrainy. [Risks of innovation proposal in the legal field of Ukraine]. Retrieved from: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27494/1/P.100-101.pdf> [in Ukrainian].
6. Pro ratsionalizatorsku diialnist v Ukraini. (2013, February 5). [On innovation activity in Ukraine]. Projekt Zakonu Ukrainy № 2193. Retrieved from: <https://ips.ligazakon.net/document/view/jg1ox00a?an=3>

7. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy. (2003, January 16). [Civil Code of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].
8. Tsyfra, H.O., Zhukov, D. (2010). Prava na ratsionalizatorski propozyysii ta yikh zakhyst. [Rights to innovation proposals and their protection]. *Visnyk NTUU "KPI". Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo.* № 2 (6). 177–181. Retrieved from: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/5912/1/10%20-%202%286%29%20-%2029.pdf> [in Ukrainian].
9. Instruksiia pro orhanizatsiiu ratsionalizatorskoi roboty v Derzhavnii sluzhbi spetsialnoho zv'iazku ta zakhystu informatsii Ukrainy. (2013, September 2). [Instruction on the organization of innovation work in the State Service for Special Communications and Information Protection of Ukraine]. Nakaz Administratsii derzhavnoi sluzhby spetsialnoho zv'iazku ta zakhystu informatsii Ukrainy № 495. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1621-13#Text> [in Ukrainian].
10. Yaroshevska, T.V. (2020). Problemy okhorony prav promyslovoi vlasnosti v Ukraini. [Problems of protection of industrial property rights in Ukraine]. monohrafiia. 372. [in Ukrainian].
11. Bulat, Ye.A. (2015). Deiaki aspekty pravovoi okhorony ratsionalizatorskoi propozyysii v umovakh rozvytku innovatsiinykh vidnosyn. [Some aspects of legal protection of innovation proposal in the development of innovation relations]. *Pravo i suspilstvo.* № 6-2 chastyna 3. 46-50. Retrieved from: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/6_2_2015/part_3/11.pdf [in Ukrainian].
12. Vasyliiev, S.V. (2021). Pravovyi zakhyst komertsiianoi taiemnytsi ta ratsionalizatorskykh propozyysii na farmatsevtichnomu pidpriemstvi. [Legal protection of trade secrets and innovation proposals at the pharmaceutical company]. *Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka.* № 4 (96). 162-172. Retrieved from: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1441/1314> [in Ukrainian].
13. Pro zatverdzhennia Poriadku splaty zboriv za dii, poviazani z okhoronoiu prav na obiekty intelektualnoi vlasnosti. (2004, December 23). [On approval of the Procedure for payment of fees for actions related to the protection of intellectual property rights]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1716. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1716%2D2004%2D%EF&p=1104834154869809#Text>

Стаття надійшла до редакції: 15.04.2022

УДК 347.965.42

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-12-45-50

Трошкіна Катерина Євгенівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
старший викладач кафедри права та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
e-mail: katerynareva@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1795-7234>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Статтю присвячено дослідженню загальних засад запровадження медіації як альтернативного способу вирішення спорів у сфері авторського права в Україні. На сьогодні інститут медіації в Україні перебуває на етапі розроблення, що підтверджується активною науковою діяльністю вчених, які акцентують увагу на перевагах медіації та наголошують на необхідності її запровадження. Встановлено, що використання медіації для вирішення конфліктів з приводу інтелектуальної власності – один із найперспективніших напрямів з погляду розвитку інститутів медіації та обумовлені причини цього.

Проаналізовано сучасний стан правового регулювання медіації в Україні та процедури медіації в національному законодавстві держав-членів ЄС. Серед переваг посередництва виділяють: економічність (здійснення медіації не потребує сплати судового збору та інших судових витрат); прийняття сторонами самостійного взаємовигідного рішення; збереження конфіденційності (важливо в спорах, що потенційно можуть зашкодити діловій репутації сторін, особливо у спорах щодо інтелектуальної власності).

Ключові слова: інтелектуальна власність, авторське право, медіація, спір, медіатор, альтернативне вирішення спорів.

Troshkina K. PECULIARITIES OF COPYRIGHT MEDIATION APPLICATION

The article is devoted to the study of general principles of introduction of mediation as an alternative way of resolving copyright disputes in Ukraine. Today, the Institute of Mediation in Ukraine is under development,

Випуск 12. 2022